ĢENERĀLADVOKĀTES ELEANORAS ŠARPSTONES [*ELEANOR SHARPSTON*] SECINĀJUMI,

sniegti 2006. gada 6. aprīlī [1]

1. Šī apelācija mazliet jaunā izpratnē paceļ jautājumu par to, kāds tiesību akts ir izskatāms atbilstoši EKL 230. pantam.

2. Tā attiecas uz Komisijas lēmumiem celt prasības par zaudējumu atlīdzību Amerikas Savienotajās Valstīs pret atsevišķiem tabakas ražotāju uzņēmumiem.

3. Pirmās instances tiesa noraidīja šo lēmumu apstrīdēšanu kā nepieņemamu, būtībā pamatojoties uz to, ka tiem nav saistošu tiesisku seku uzņēmumiem. Pašlaik prasītājas atsaucas uz kļūdu šādas ietekmes novērtējumā, tiesību uz efektīvu tiesas aizsardzību pārkāpumu, judikatūras par acīmredzami nelikumīgiem lēmumiem nepareizu piemērošanu un EKL 292. panta neievērošanu.

1 — Oriģinālvaloda — angļu.

4. Padome ir atzīmējusi citu aspektu, apgalvojot, ka, lai gan tādus lēmumus, kā izskatāmais, ieinteresētās personas nevar apstrīdēt, tomēr atbilstoši EKL 230. pantam tos var apstrīdēt privileģētie prasītāji tiktāl, ciktāl šie lēmumi rada tiem saistošas tiesiskas sekas.

EKL 230. pants

5. EKL 230. panta pirmās četras daļas nosaka:

"Tiesa izskata jautājumus par to, cik likumīgi ir Eiropas Parlamenta un Padomes kopīgi pieņemtie tiesību akti, kā arī Padomes, Komisijas un ECB pieņemtie tiesību akti, izņemot ieteikumus un atzinumus, kā arī tādus Eiropas Parlamenta tiesību aktus, kas pieņemti, lai radītu tiesiskas sekas *vis-a-vis* trešām personām.

Šajā nolūkā Tiesas jurisdikcijā ir kādas dalībvalsts, Padomes vai Komisijas ierosinātas lietas par kompetences trūkumu, būtiskiem procedūras noteikumu pārkāpumiem, šā Līguma vai jebkuru ar tā piemērošanu saistītu tiesību normu pārkāpumiem, kā arī lietas par pilnvaru nepareizu izmantošanu.

Tiesas jurisdikcijā ar tādiem pašiem nosacījumiem ir lietas, ko savu prerogatīvu aizsardzības nolūkā ierosina Eiropas Parlaments, Revīzijas palāta un ECB.

Jebkura fiziska vai juridiska persona ar tiem pašiem nosacījumiem var griezties Tiesā par lēmumu, kas adresēts šai personai, vai par lēmumu, kas — kaut arī regulas vai lēmuma formā adresēts citai personai — tomēr šo personu skar tieši un individuāli."

Fakti

6. 2000. gada 19. jūlijā, lai apkarotu cigarešu kontrabandu uz Kopienu, Komisija apstiprināja civilprasības, kas vērstas pret atsevišķiem ASV tabakas ražotāju uzņēmumiem, celšanu. Tā nolēma informēt dalībvalstis un pilnvarot tās priekšsēdētāju un vienu no locekļiem dot norādījumus juridiskajam dienestam veikt nepieciešamos pasākumus.

7. 2000. gada 3. novembrī Komisija, kas ir pilnvarota pārstāvēt Eiropas Kopienu un tās dalībvalstis, iesniedza prasību *United States District Court, Eastern District of New York* [Amerikas Savienoto Valstu apgabaltiesa, Ņujorkas Austrumu apgabals] (turpmāk tekstā — "*District Court*") pret uzņēmumiem, kuri pieder *Reynolds Tobacco group*, un pret *Japan Tobacco Inc.* (turpmāk tekstā kopā — "Tabakas ražotāju uzņēmumi") [2]. Tā apgalvoja, ka Tabakas ražotāju uzņēmumi ir iesaistīti cigarešu kontrabandā uz Kopienu un izplatīšanā tās teritorijā, un pieprasīja zaudējumu atlīdzību par neiegūtajām muitas nodevām un PVN. *District Court* šo prasību noraidīja.

8. 2001. gada 25. jūlijā Komisija apstiprināja jaunas civilprasības celšanu ASV, kuru Kopiena un vismaz viena no tās dalībvalstīm ceļ pret tiem pašiem Tabakas ražotāju uzņēmumiem, un atkal pilnvaroja tās priekšsēdētāju un vienu no locekļiem dot norādījumus juridiskajam dienestam veikt nepieciešamos pasākumus. Tādējādi Komisija Kopienas un

2 — Cits uzņēmums, *Philip Morris International Inc.*, arī bija atbildētājs iepriekš minētajās prāvās, kā arī prasītājs Pirmās instances tiesā un sākotnēji arī apelācijas iesniedzējs šajā prāvā. Tomēr tas savu apelāciju atsauca.

dalībvalstu, ko tā ir pilnvarota pārstāvēt, vārdā un 10 dalībvalstis iesniedza *District Court* divas prasības — vienu 2001. gada augustā un otru 2002. gada janvārī. Šīs prasības arī tika noraidītas [3].

Apstrīdētais spriedums

9. 2000. gada beigās un 2001. gada laikā Tabakas ražotāju uzņēmumi iesniedza prasības Pirmās instances tiesā [4], prasot atcelt Komisijas lēmumu, kas apstiprināja prasības celšanu pret tiem ASV [5] (turpmāk tekstā — "Apstrīdētie lēmumi").

10. Komisija, kuru atbalstīja Parlaments un deviņas dalībvalstis, apgalvoja, ka lēmums celt prasību nav izskatāms atbilstoši EKL 230. panta ceturtajai daļai.

11. Pirmās instances tiesa tam piekrita. Ar 2003. gada 15. janvāra spriedumu tā noraidīja prasību kā nepieņemamu [6].

12. Pirmās instances tiesa atzīmēja, ka tikai tādi pasākumi, kas prasītājam rada saistošas tiesiskas sekas un skar tā intereses, ievērojami mainot viņa tiesisko stāvokli, var būt prasības atcelt tiesību aktu priekšmets [7]. Tā turpināja pārbaudīt, vai Apstrīdētie lēmumi atbilst šai definīcijai.

13. Pirmās instances tiesa uzskatīja, ka kopumā [8] tiesvedības uzsākšanai ir tiesiskas sekas. Tomēr šīs tiesiskās sekas būtībā attiecas uz tiesvedību tiesā, kurā prasība ir iesniegta. Tiesvedības uzsākšana ir nepieciešama, lai iegūtu saistošu tiesas spriedumu, bet tā nenosaka lietas dalībnieku pienākumus — tie izriet tikai no tiesas sprieduma. Tiesvedības uzsākšana pēc likuma var radīt vairākas sekas — piemēram, noilguma termiņa vai pienākuma veikt procentu maksājumus no pieprasītās summas pārtraukšanu, bet tās nav uzskatāmas par tiesiskām sekām EKL 230. panta izpratnē. Pēc tiesvedības

3 — Papildus tam šajā lietā Komisija un desmit dalībvalstis 2002. gada 30. oktobrī iesniedza jaunu prasību Pirmās instances tiesā.

4 — 2002. gada 31. janvārī piecas prasības tika apvienotas ar otrās palātas (paplašinātā sastāvā) priekšsēdētāja rīkojumu.

5 — *Reynolds* 2003. gada 9. janvārī iesniedza prasību pret Komisijas lēmumu, "kura rezultātā 2002. gada 30. oktobrī tika iesniegta trešā prasība, kā par to publiski informēja Komisija savā 2002. gada 31. oktobra paziņojumā presei IP/02/1592" (lieta T-6/03), kas vēl atrodas Pirmās instances tiesas izskatīšanā un nav šīs apelācijas priekšmets.

6 — Spriedums apvienotajās lietās T-377/00, T-379/00, T-380/00, T-260/01 un T-272/01 *Philip Morris International* u.c./Komisija (*Recueil*, II-1. lpp. [turpmāk tekstā — "Apstrīdētais spriedums"]).

7 — Skat. Apstrīdētā sprieduma 77. punktu, kas *inter alia* atsaucas uz 1981. gada 11. novembra spriedumu lietā 60/81 *IBM*/Komisija (*Recueil*, 2639. lpp., 9. punkts) un 1991. gada 4. oktobra rīkojumu lietā C-117/91 *Bosman*/Komisija (*Recueil*, I-4837. lpp., 13. punkts).

8 — Skat. Apstrīdētā sprieduma 79.–82. punktu.

uzsākšanas tiesa, kurā ir iesniegta prasība, var pieņemt lēmumus, kas ietekmē atbildētāja tiesisko stāvokli, bet šādas sekas nav attiecināmas uz lietas dalībnieku, kas uzsāka tiesvedību. Visbeidzot, lēmums uzsākt tiesvedību pēc savas būtības nav vērsts uz citu seku radīšanu, citiem vārdiem sakot, tā mērķis nav radīt tādas sekas, kādas rada tiesas spriedums.

14. Tomēr [9], tā kā Apstrīdētie lēmumi attiecas uz procesu ārvalstu tiesā (proti, ASV tiesā), nevis Kopienā, tātad bija nepieciešams izsvērt vai tie radīs cita veida noteiktas tiesiskās sekas, kas būtiski ietekmēs Tabakas ražotāju uzņēmumu tiesisko statusu vai nu Kopienu tiesību sistēmas, vai ASV tiesību ietvaros.

15. Pirmkārt [10], Tabakas ražotāju uzņēmumi apgalvo, ka Apstrīdētie lēmumi grauj institucionālo līdzsvaru, radot tiesiskās sekas attiecībā uz Līgumā paredzēto kompetenču sadali.

16. Pirmās instances tiesa atzina, ka Komisija, pieņemot lēmumus, ir lēmusi par savu kompetenci. Tomēr tam nav patstāvīgas ietekmes uz pieņemtajiem lēmumiem un Tādējādi tam nepiemīt saistošas tiesiskas sekas. Tādēļ atšķirībā no tiesību akta, ar ko piešķir kompetenci, tā neietekmē pilnvaru sadali. Arī ieteikumi un atzinumi ietver lēmumu par kompetenci, bet tie paši par sevi nerada tiesiskas sekas un tādēļ nav apstrīdami.

17. Apstrīdētajiem lēmumiem nepiemistu saistošas tiesiskas sekas, ja Komisijai nepiemistu nepieciešamā kompetence. Pieļautā pārkāpuma vai no tā izrietošās ietekmes uz pamattiesībām smagums nav pamats, lai atkāptos no Līguma noteikumiem par pieņemamību [11]. Tas pats ir attiecināms uz institucionālā līdzsvara pārkāpumu.

18. Īpašos apstākļos tiesa var pārbaudīt sagatavojošu aktu, ja darbība ir acīmredzami prettiesiska. Tomēr šāda iespēja [12] pastāvēja pirms Tiesa lietā *FNAB* pieņēma nepārpro-

9 — Skat. Apstrīdētā sprieduma 83. punktu.

10 — Skat. Apstrīdētā sprieduma 85.–91. punktu.

11 — 2001. gada 10. maija rīkojums lietā C-345/00 P *FNAB* u.c./Padome (*Recueil*, I-3811. lpp., 39.–42. punkts).

12 — Iepriekš 7. zemsvītras piezīmē minētā sprieduma lietā *IBM*/Komisija 23. punkts; 1992. gada 18. decembra spriedums apvienotajās lietās T-10/92, T-11/92, T-12/92 un T-15/92 *Cimenteries CBR* u.c./Komisija (*Recueil*, II-2667. lpp., 49. punkts).

tamu lēmumu, kas neietver pilnvarojumu [13] pārbaudīt šādus lēmumus, kam nepiemīt tiesiskas sekas. Lēmums, ar ko Komisijas priekšsēdētāja vietnieks ir pilnvarots parakstīt starptautisku nolīgumu, ir atzīts par pārbaudāmu [14], tomēr [minētajā lietā] aplūkotais nolīgums varēja radīt tiesiskas sekas, radot savstarpējus pienākumus, bet šajā gadījumā piešķirtās pilnvaras attiecas tikai uz prasības celšanu *District Court*.

19. Otrkārt [15], Tabakas ražotāju uzņēmumi apgalvo, ka Apstrīdētie lēmumi rada saistošas tiesiskas sekas, jo neievēro Kopienas un dalībvalstu tiesībās paredzētās muitas un citu nodokļu piedziņas un pretkontrabandas pasākumus, liedzot tām minētajās procedūrās paredzētās tiesiskās garantijas un pakļaujot tās citai tiesību sistēmai.

20. Pirmās instances tiesa atzīmēja, ka katrai tiesai ir jāpiemēro savas valsts procesuālās tiesību normas un materiālās tiesību normas, kas noteiktas atbilstoši kolīziju tiesībām, tomēr atzina, ka izrietošās tiesiskās sekas nevar tikt attiecinātas uz lietas dalībnieku, kas ir cēlis prasību valsts tiesā. Tiesvedības uzsākšana tiesā, kas piemēro citas tiesību normas, pati par sevi būtiski nemaina lietas dalībnieku tiesisko statusu.

21. Daži procesuālie lēmumi var mainīt materiālās tiesības un pienākumus. Tam piemēri Kopienā ir lēmumi, ar ko atcelta imunitāte pret sodiem konkurences jautājumos, un lēmumi, ar ko uzsāk valsts atbalsta pārbaudi, kuru rezultātā, iespējams, dalībvalstīm būs jāmaina sava darbība. Tomēr atteikšanās no Kopienas muitas un citu nodokļu piedziņas procedūras nav salīdzināma ar skaidri piešķirtu imunitāti, un lai gan Apstrīdētajos lēmumos Komisija, iespējams, iepriekš varēja novērtēt Tabakas ražotāju uzņēmumu darbību, tas neizmainīja to pienākumus un nepieprasīja izmaiņas to darbībā.

22. Citi procesuālie lēmumi ir apstrīdami, jo ietekmē pušu procesuālās tiesības — piemēram, lēmums apturēt administratīvo procesu atbilstoši Regulai Nr. 17 [Padomes 1962. gada 6. februāra regula, Pirmā regula par Līguma [81.] un [82.] panta īstenošanu (OV 13, 204. lpp.)] un uzsākt procedūru par valsts pienākumu neizpildi. Tomēr šajā gadījumā Tabakas ražotāju uzņēmumiem nepiemistu

13 — Šajā sakarā Tabakas ražotāju uzņēmumi atsaucas uz 1998. gada 12. maija spriedumu lietā C-170/96 Komisija/Padome (*Recueil*, I-2763. lpp.) un 1991. gada 13. novembra spriedumu lietā C-303/90 Francija/Komisija (*Recueil*, I-5315. lpp.).

14 — 1994. gada 9. augusta spriedums lietā C-327/91 Francija/Komisija (*Recueil*, I-3641. lpp.).

15 — Skat. Apstrīdētā sprieduma 92.–106. punktu.

procesuālās tiesības nevienā procedūrā par valsts pienākumu neizpildi. Tādēļ šīs tiesības tiem nevar tikt atņemtas. Vēl jo vairāk, tā kā Kopiena nav kompetenta iekasēt attiecīgos muitas un citus nodokļus, nepastāvēja arī Kopienas garantijas, kas tiem tiktu liegtas.

23. Lai gan dalībvalstu muitas un citu nodokļu iekasēšanas vai pretkontrabandas procedūras var ierobežot atbildību vai piešķirt procesuālas garantijas, Tabakas ražotāju uzņēmumi neapgalvoja, ka tiesvedības laikā *District Court* netiek ievērotas vai apietas kādas noteiktas procedūras vai pat ka šādas procedūras ir vērstas pret tiem.

24. Jāatzīst, ka *District Court* nevar lūgt sniegt prejudiciālu nolēmumu saskaņā ar EKL 234. pantu. Tomēr tās ir tiesai piemērojamo procesuālo normu sekas, nevis tiesiskās sekas EKL 230. panta nozīmē. Katrā ziņā EKL 234. pants attiecas uz dalībvalstu tiesu tiesībām vai pienākumu lūgt sniegt prejudiciālu nolēmumu. Tas nepiešķir prāvas dalībniekiem tiesības vērsties Tiesā.

25. Tādējādi, pakļaujot Tabakas ražotāju uzņēmumus citai tiesību sistēmai vai grozot to tiesisko statusu materiāli vai procesuāli, Apstrīdētie lēmumi nerada saistošas tiesiskas sekas Kopienu tiesību sistēmā.

26. Turpinājumā Pirmās instances tiesa aplūkoja sekas, ko prasības iesniegšana rada atbilstoši ASV tiesību sistēmai [16].

27. Tā piekrita, ka tiesvedības uzsākšana *District Court* radīja gan procesuālas, gan materiāli tiesiskas sekas, kā to norādīja Tabakas ražotāju uzņēmumi. Šīs sekas tā aplūkoja šādi.

28. Pirmās instances tiesa uzskatīja, ka procesuālās sekas vai nu bija tādas, kādas vienmēr rodas, vēršoties jebkurā tiesā, vai arī tās bija tikai faktiskas, piemēram, Tabakas ražotāju uzņēmumiem radās izdevumi, lai nodrošinātu savu aizstāvību.

16 — Apstrīdētā sprieduma 109.–118. punkts.

29. Rīkojumam atklāt faktus un dokumentus tiešām būtu saistošas tiesiskas sekas, bet šīs sekas rastos, *District Court* īstenojot savas pilnvaras autonomi un nevis no Apstrīdētajiem lēmumiem. Prasības tāpēc vien tiesiski nesaista Kopienu, ka *District Court* var piemērot sankcijas, ja prasība celta ļaunprātīgi, patvaļīgi vai aizvainojoši, jo darbība, par kuru tiesa var piemērot sodu, nav salīdzināma ar tāda tiesību akta pieņemšanu, kam ir saistošas sekas.

30. Tabakas ražotāju uzņēmumus gan ietekmētu pret tiem vērsts spriedums, bet lēmums uzsākt tiesvedību pats par sevi nerada atbildību. Lai arī lēmumos tika norādīts, ka spriedums Tabakas ražotāju uzņēmumiem var būt nelabvēlīgs, tas neradīja tiesiskas sekas, bet vienīgi faktiskas sekas, tāpat kā apsūdzība krimināl pārkāpumā un jebkuras sekas, kas var ietekmēt akciju cenas.

31. Imunitāte pret prasībām par neslavas celšanu saistībā ar tiesvedības laikā izteiktiem apmelojumiem izriet tikai no ASV tiesībām un nav attiecināma uz Komisiju. Tāpat arī Komisijas sūdzības, ko *District Court* savu pilnvaru ietvaros publicēja internetā, nevar tikt salīdzinātas ar Komisijas lēmumu atcelt aizliegumu izmantot dokumentu valsts tiesā.

32. Visbeidzot [17], Pirmās instances tiesa pārbaudīja Tabakas ražotāju uzņēmumu apgalvojumus par nepieciešamību pēc efektīvas tiesas aizsardzības.

33. Uzņēmumi apgalvoja, ka, ja to prasības būtu nepieņemamas, tad nepastāv citi tiesību aizsardzības līdzekļi, lai vērstos pret Apstrīdētajiem lēmumiem. Tā kā tiesa, kurā ir iesniegta prasība, neatrodas kādā no dalībvalstīm un tās nolēmuma pieņemšanai nesekos Kopienas iestādes izdots tiesību akts, tad ne Kopienas, ne dalībvalstu tiesas nevar lemt par Komisijas rīcības likumību.

34. Pirmās instances tiesa atzīmēja, ka piekļuve tiesai ir viens no Kopienas tiesiskās sabiedrības pamatelementiem, kuru nodrošina pilnīga tiesību aizsardzības līdzekļu un procedūru sistēma Kopienas iestāžu tiesību aktu likumības pārbaudei [18] un kura izriet no tām konstitucionālajām tradīcijām, kuras ir

17 — Apstrīdētā sprieduma 120.–124. punkts.

18 — 1986. gada 23. aprīļa sprieduma lietā 294/83 *Les Verts/ Parlaments* (*Recueil*, 1339. lpp., 23. punkts).

kopīgas dalībvalstīm, kā arī no Eiropas Cilvēktiesību konvencijas [19], un ka tiesības uz efektīvu tiesas aizsardzību ir vēlreiz apstiprinātas Eiropas Savienības Pamattiesību hartā [20].

35. Tomēr tāpēc vien, ka par rīcību, kam nav lemjoša rakstura, nevar celt prasību atcelt tiesību aktu, personām nav liegta piekļuve tiesai, jo pastāv iespēja celt prasību par zaudējumu atlīdzību [21].

36. Lai gan būtu vēlams, ka pastāvētu tiesību aizsardzības līdzeklis pret tādu iestāžu rīcību, kas nav saistīta ar lēmumu pieņemšanu, bet kas var skart to intereses, tomēr Līgumā tas nav paredzēts. Tiesa nevar uzņemties Kopienas dibinātāju funkcijas, grozot pastāvošo tiesību aizsardzības līdzekļu un procedūru sistēmu [22].

Apelācijas vērtējums

37. Tabakas ražotāju uzņēmumi izvirza piecus apelācijas pamatus: kļūdaina EKL 230. panta interpretācija, ar to saprotot: i) Apstrīdētajiem lēmumiem un ii) civilprasības celšanai Amerikas Savienotajās Valstīs nepiemīt tiesiskas sekas; iii) pamattiesību uz efektīvu tiesas aizsardzību pārkāpums, iv) kļūdaina judikatūras par to, vai acīmredzami nelikumīgi pasākumi ir apstrīdami, piemērošana un interpretācija un v) EKL 292. panta pārkāpums.

38. Komisija, ko atbalsta astoņas dalībvalstis [23], Parlaments un Padome, apgalvo, ka apelācijas pamati ir nepieņemami un/vai nepamatoti.

Apelācijas pieņemamība

39. Iebildumus par pirmā, otrā un ceturtā apelācijas pamata pieņemamību iesniedza Komisija un Somija, un es tos pārbaudīšu atbilstošā kārtībā.

19 — 1986. gada 15. maija spriedums lietā 222/84 *Johnston* (*Recueil*, 1651. lpp., 18. punkts); Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību konvencijas 6. un 13. pants.

20 — OV 2000, C 364, 1. lpp., 47. pants.

21 — Atbilstoši EKL 235. pantam un 288. panta otrajai daļai.

22 — 2000. gada 27. jūnija spriedums apvienotajās lietās T-172/98 un no T-175/98 līdz T-177/98 *Salamander* u.c./Parlaments un Padome (*Recueil*, II-2487. lpp., 75. punkts).

23 — Somija, Francija, Vācija, Grieķija, Itālija, Nīderlande, Portugāle un Spānija.

40. Tomēr, iespējams, ka mutvārdu procesa laikā ir izvirzīta daudz būtiskāka problēma, kad, atbildot uz Tiesas uzdoto jautājumu par pašreizējo procesa virzību ASV, Komisijas pārstāvis paziņoja: "Tas ir beidzies. Viņi uzvarēja."

41. Šķiet, ka pašlaik ir pilnībā beidzies process, kas tika uzsākts atbilstoši Apstrīdētajiem lēmumiem [24]. Komisijas prasības ir noraidītas un *United States Supreme Court* [ASV Augstākās tiesas] 2006. gada 9. janvāra lēmums vairs nav pārsūdzams.

42. Tad kas var tikt sasniegts ar šo apelāciju? Ja Tabakas ražotāju uzņēmumi uzvarētu, lieta tiktu nodota otrreizējai izskatīšanai Pirmās instances tiesā. Tomēr prasībās, kas ir iesniegtas pirmajā instancē, tika lūgta tikai lēmumu, kas uzsāka tiesvedību, atcelšana. Pašlaik šo lēmumu iedarbība ir beigusies, neraugoties uz to, vai tie rada vai nerada tiesiski saistošas sekas EKL 230. panta izpratnē. Pat ja lietas iznākums attiecībā uz izdevumiem pilnībā neapmierina ASV Tabakas ražotāju uzņēmumus, jāatzīmē, ka prasībā, kas iesniegta pirmajā instancē, nav prasīta zaudējumu atlīdzība, un Apstrīdēto lēmumu atcelšana nav būtisks šādas zaudējumu atlīdzības priekšnoteikums [25].

43. Tiesa pēc pašas iniciatīvas var lemt, ka vienam no lietas dalībniekiem nav juridiski pamatotas intereses iesniegt vai uzturēt apelāciju, ja vien sekmīga apelācija neradītu ieguvumu tās iesniedzējam [26]. Šajā lietā šāds ieguvums nav acīmredzams.

44. Tomēr Tiesa ir nolēmusi arī, ka vēlme apstrīdēt lēmumu nevar tikt liegta tāpēc, ka lēmums prasības iesniegšanas laikā jau ir izpildīts, drīzāk [lēmuma] atcelšanai pašai par sevi var piemist tādas tiesiskas sekas, kas novērstu apstrīdētās prakses atkārtošanu nākotnē [27].

45. Tādējādi, pat ja Apstrīdētie lēmumi paši par sevi jau ir zaudējuši visu iespējamo ietekmi uz Tabakas ražotāju uzņēmumiem, es neierosinu noraidīt apelāciju šī iemesla dēļ. Joprojām var pastāvēt interese izvairīties

24 — Mutvārdu procesa laikā izteikto apgalvojumu rezultātā 2002. gada 30. oktobrī iesniegtā prasība vēl atrodas tiesas izskatīšanā, lai gan nav skaidrs, vai tā ir balstīta uz kādu no Apstrīdētajiem lēmumiem; skat. 3. un 5. zemsvītras piezīmi.

25 — Skat. turpmāk 73. un turpmākos punktus.

26 — Skat., piemēram, 1995. gada 19. oktobra spriedumu lietā C-19/93 P *Rendo* u.c./Komisija (*Recueil*, I-3319. lpp., 13. punkts), 2000. gada 13. jūlija spriedumu lietā C-174/99 P Parlaments/*Richard* (*Recueil*, I-6189. lpp., 33. punkts) un 2006. gada 19. janvāra rīkojumu lietā C-82/04 P *Audi/OHMI* (Krājumā nav publicēts, 19. punkts un turpmākie punkti).

27 — Skat. 1986. gada 24. jūnija spriedumu lietā 53/85 *AKZO*/Komisija (*Recueil*, 1965. lpp., 21. punkts).

no turpmākiem procesiem, turklāt Pirmās instances tiesā vēl joprojām izskatīšanā atrodas cita *Reynolds* prasība, kas apstrīd tiesvedības uzsākšanu ASV tiesās [28].

46. Tādēļ man pēc kārtas ir jāizskata visi apelācijas pamati. Kā vispārējs apsvērums ir skaidri jānosaka, ka Tabakas ražotāju uzņēmumi neapstrīd vispārīgo principu, ka prasība atcelt tiesību aktu var tikt celta tikai par pasākumiem, kuru tiesiskās sekas ir saistošas prasītājam un var ietekmēt tā intereses, būtiski mainot tā tiesisko statusu. Tie drīzāk mēģina pierādīt, ka šādas sekas pastāvēja un/vai ka atbilstoši jaunajiem apstākļiem šajā lietā to prasība ir nepieņemama citu īpašu pamatu dēļ.

Pirmais apelācijas pamats — EKL 230. panta kļūdaina interpretācija attiecībā uz Apstrīdēto lēmumu tiesisko seku neesamību

47. Šis pamats ir iedalīts piecās daļās, ko Komisija un Somija (četras no tām) uzskata par nepieņemamām, jo tajās ir atkārtoti pirmajā instancē izteiktie apgalvojumi.

28 — Skat. 5. zemsvītras piezīmi.

48. Lai gan Tabakas ražotāju uzņēmumu apgalvojumi ievērojamā pakāpē sakrīt ar tiem, kas ir iesniegti pirmajā instancē, tomēr šis apstāklis pats par sevi nav pietiekams, lai apelācija būtu nepieņemama. Nozīme ir tam, vai noteiktas pārsūdzētā sprieduma daļas ietver atsauces uz konkrētām tiesību kļūdām [29]. Šajā lietā man ir skaidrs, ka [iesniegtie] apgalvojumi atbilst šiem nosacījumiem, un es ierosinu pārbaudīt tos pēc būtības.

Lēmumu celt prasību pārbaudāmība

49. Tabakas ražotāju uzņēmumi norāda, ka Pirmās instances tiesa ir kļūdījusies, nosakot sava sprieduma 79. punktā, ka lēmums celt prasību principā nav pārsūdzams. Tabakas ražotāju uzņēmumi apgalvo, ka tas atbilst patiesībai tikai tad, ja attiecīgie pasākumi ir lēmuma, kas atbilstoši Kopienu tiesībām pats ir apstrīdams, pieņemšanas procedūras daļa, un var tikt izskatīti jautājumi par iepriekšēju prettiesisku darbību vai kompetenci [30].

29 — Skat., piemēram, 2000. gada 4. jūlija spriedumu lietā C-352/98 P *Bergaderm* un *Goupil*/Komisija (*Recueil*, I-5291. lpp., 34. un 35. punkts) un 2003. gada 30. septembra spriedumu lietā C-76/01 P *Eurocoton* u.c./Padome (*Recueil*, I-10091. lpp., 46. un 47. punkts).

30 — Skat. iepriekš 7. zemsvītras piezīmē minētā sprieduma lietā *IBM* 20. punktu un 1998. gada 29. septembra spriedumu lietā C-191/95 Komisija/Vācija (*Recueil*, I-5449. lpp., 44. punkts).

50. Tomēr es uzskatu, ka Pirmās instances tiesa savus secinājumus iepriekš minētajā daļā nav šādi pamatojusi. Savus secinājumus tā balsta uz to, ka šāds lēmums "pats par sevi [..] negroza attiecīgo tiesisko stāvokli". Es piekrītu Spānijai un Vācijai, kas uzskata, ka sagatavojošie akti nav apstrīdami šī iemesla dēļ un nevis tāpēc, ka tie ir turpināta procesa daļa; šis princips attiecas arī uz apstiprinošiem aktiem, paziņojumiem, atzinumiem un iekšējiem organizējošiem tiesību aktiem.

51. Turklāt ir skaidrs, ka Pirmās instances tiesa turpinājumā ir detalizēti izvērtējusi, vai Apstrīdētie lēmumi radīja būtiskas tiesiskas sekas.

Kļūdaina judikatūras piemērošana jaunos apstākļos

53. Tabakas ražotāju uzņēmumi apgalvo, ka Pirmās instances tiesa kļūdījās, piemērojot judikatūru šīs lietas apstākļiem, kādi nav bijuši iepriekš un kuros nevienu pasākumu, kas veikts pēc Apstrīdēto lēmumu pieņemšanas, vai no tiem izrietošas sekas nevar izskatīt Kopienas tiesās, līdz ar to pastāv iespēja, ka Kopienas iestādes centīsies uzsākt tiesvedību ārpus Kopienu tiesību sistēmas par jebkuru jautājumu un pastāvot jebkuriem apstākļiem.

54. Tomēr, šķiet, ka šis arguments ir tikai ievads pārējām trim šī apelācijas pamata daļām, un tam nav nepieciešama atsevišķa analīze.

Prejudiciāla nolēmuma procedūras neesamība

55. Tabakas ražotāju uzņēmumi uzskata, ka Pirmās instances tiesa ir nepareizi interpretējusi judikatūru, sprieduma 105. punktā secinot, ka nekādas tiesiskas sekas neizriet no tā, ka — atšķirībā no gadījuma, kad Komisija ceļ prasību dalībvalsts tiesā, — nepastāv iespēja saņemt prejudiciālu nolēmumu par Komisijas kompetenci pieņemt Apstrīdētos lēmumus.

56. Es piekrītu Pirmās instances tiesai, ka to, ka *District Court* ir jādarbojas saskaņā ar tai piemērojamām procesuālajām normām un kompetenci, nevar uzskatīt par lēmuma celt

prasību tiesiskajām sekām. Es uzskatu, ka iebildums, uz kuru ir balstīts šis apgalvojums, vairāk attiecas uz apelācijas trešo pamatu, kas attiecas uz efektīvu tiesas aizsardzību.

59. Tādējādi šis apsvērums ir balstīts uz kļūdainiem pieņēmumiem.

Kompetences galīgā noteikšana

Procedūras izvēle

57. Tabakas ražotāju uzņēmumi uzskata, ka Pirmās instances tiesa kļūdaini ir piemērojusi judikatūru — it īpaši spriedumu lietā Spānija/Komisija [31] —, saskaņā ar kuru tad, ja ir izdarīta galīgā izvēle par labu vienam procesam (šajā gadījumā procesam ASV), bet ne citam (procesam Kopienā), tad lēmums par šo izvēli rada tiesiskas sekas.

60. Tabakas ražotāju uzņēmumi uzskata, ka Pirmās instances tiesa ir kļūdījusies, neatzīstot, ka Komisijas lēmumam par tās kompetenci ir tiesiskas sekas. Komisija varētu celt attiecīgās prasības tikai tad, ja atvasināto tiesību normas to pilnvarotu. Tādējādi Apstrīdētajiem lēmumiem būtu tādas pat tiesiskas sekas kā atvasināto tiesību aktam. Tie ietvēra arī pilnvarojumu izdarīt tiesvedības vešanai nepieciešamos izdevumus [34]. Ar Apstrīdētajiem lēmumiem faktiski ir aizstātas primārās vai atvasinātās tiesības, grozot Līgumā paredzēto kompetenču sadali, tie ir vērsti uz šīs sadales grozīšanu, radot situāciju, kas ir līdzīga tai, kāda bija lietā Francija/Komisija [35].

58. Es piekrītu Spānijas valdībai jautājumā, ka lietā Spānija/Komisija būtiska bija nevis noteikta procesa izvēle, bet gan tas, ka šī procesa uzsākšanai izdarītais Komisijas novērtējums radīja tiesiskas sekas prasītājam [32]. Tas pats attiecas arī uz apelācijā minēto spriedumu apvienotajās lietās *Cimenteries* [33].

61. Es uzskatu par diezgan atjautīgu apgalvojumu, ka lēmumam veikt kādu darbību piemīt tiesiskas sekas, jo tas netieši piešķir tā pieņēmējam pilnvaras šo darbību veikt. Tomēr šai atjautībai piemīt apļveida raksturs, jo Komisijai nav nepieciešamas pilnvaras, lai

31 — 1992. gada 30. jūnija spriedums lietā C-312/90 (*Recueil*, I-4117. lpp.).

32 — Īpaši skat. šī sprieduma 12.–17. punktu.

33 — 1967. gada 15. marta spriedums apvienotajās lietās no 8/66 līdz 11/66 (*Recueil*, 93. lpp.).

34 — Salīdzināt ar 1996. gada 24. septembra rīkojumu apvienotajās lietās C-239/96 R un C-240/96 R Apvienotā Karaliste/Komisija (*Recueil*, I-4475. lpp.).

35 — 1990. gada 9. oktobra spriedums lietā 366/88 Francija/Komisija (*Recueil*, 3571. lpp.).

pieņemtu lēmumu, kam nav tiesisku seku. Vai arī, ja to izsaka vēl precīzāk saistībā ar izskatāmo lietu, ja iestāde uzskata, ka tai ir pilnvaras pieņemt lēmumu, kam nav tiesisku seku attiecībā pret noteiktu personu, tad šis pieņēmums par šo pilnvaru esamību visticamāk nevar radīt nekādas tiesiskas sekas minētajai personai. Izejas punkts (un šajā lietā arī šķērslis) ir pats lēmums, nevis lēmums to pieņemt.

64. Tādējādi es uzskatu, ka neviens no Tabakas ražotāju uzņēmumu pirmajā apelācijas pamatā izvirzītajiem argumentiem nepamato tiesību kļūdu Apstrīdētajā spriedumā.

Otrais apelācijas pamats — kļūdaina EKL 230. panta interpretācija, ka civilprasības celšana ASV nerada saistošas tiesiskas sekas

62. Attiecībā uz budžeta līdzekļu izmantošanu es piekrītu Vācijai, ka finanšu aspekts saistībā ar Apstrīdētajiem lēmumiem nav nozīmīgs. Es piekrītu Parlamentam, ka Komisija saskaņā ar EKL 211. pantu ir pietiekami pilnvarota izdarīt izdevumus, lai nodrošinātu Kopienu tiesību piemērošanu, un atbilstoši EKL 274. pantam — atbildēt par budžeta izpildi.

65. Tabakas ražotāju uzņēmumi apgalvo, ka Pirmās instances tiesa tās sprieduma 105. punktā ir kļūdaini uzskatījusi, ka *District Court* varēja kompensēt prejudiciāla nolēmuma procedūras neesamību, tieši piemērojot Kopienu tiesības; atbilstoši *Act of State* doktrīnai, saskaņā ar kuru ASV tiesas neizskata citas suverēnas valsts izdotos tiesību aktus, ir maz ticams, ka šī tiesa lemtu par Komisijas kompetenci uzsākt tiesvedību ASV.

63. Lietā Francija/Komisija jautājums par nekompetenci tika aplūkots, izskatot lietu pēc būtības un nevis iepriekš — kopā ar jautājumu par lietas pieņemamību [36].

66. Komisija un Somijas valdība apgalvo, ka šis apgalvojums ir pilnīgi jauns un tādēļ nepieņemams. Tomēr Tabakas ražotāju uzņēmumi apgalvo, ka jau Pirmās instances tiesā tie atsaucās uz *Act of State* doktrīnu vai

36 — Skat. it īpaši 7.–13. punktu spriedumā lietā Francija/Komisija. Par vēl vienu jautājumu, kas attiecas uz nekompetenci, skat. turpmāk 94. un turpmākos punktus.

vismaz uz tās būtību. Es uzskatu, ka šo apgalvojumu pamato Apstrīdētā sprieduma 72. punkts [37], kaut arī doktrīna tur nav nosaukta vārdā.

67. Pašu Tabakas ražotāju uzņēmumu lietotie izteikumi "iespējami" un "neiespējami", izklāstot šos apelācijas pamatojuma argumentus, atņem argumentam pamatu. Zināmas varbūtības pastāvēšana nozīmē, ka, lai cik saistošas ir sekas, ja tās tiešām iestājas, tās tomēr nevar izrietēt no sākotnējā lēmuma, bet gan tikai no turpmākiem notikumiem. Bet apelācijas pamatā ir minētas saistošas tiesiskas sekas, kas izriet no civilprasības celšanas.

Trešais pamats — pamattiesību uz efektīvu tiesas aizsardzību pārkāpums

68. Šis pamats attiecas uz Apstrīdētā sprieduma 123. punktā minēto apgalvojumu, ka "personām nav liegta piekļuve tiesai tāpēc, ka rīcība, kam nav lemjoša rakstura, nevar būt prasības atcelt tiesību aktu priekšmets, jo pastāv iespēja celt prasību sakarā ar ārpuslīgumisko atbildību [..], ja par šādu rīcību ir jāatbild Kopienai".

69. Tabakas ražotāju uzņēmumi apgalvo, ka Pirmās instances tiesa ir pieļāvusi tiesību kļūdu, kā galveno kritēriju izmantojot piekļuvi tiesai, nevis efektīva tiesību aizsardzības līdzekļa pastāvēšanu [38]. Turklāt Tiesa, atainojot pilnīgu tiesību aizsardzības līdzekļu sistēmu, neatsaucās uz prasību par zaudējumu atlīdzību atbilstoši EKL 288. pantam [39]. Ne vienmēr prasība par zaudējumu atlīdzību var sniegt efektīvu tiesību aizsardzību. Tabakas ražotāju uzņēmumi meklē aizsardzību pret prasību celšanu pret tiem, jo tas nav Komisijas kompetencē. Tomēr kompetences trūkums pats par sevi nerada pamatu zaudējumu atlīdzībai. Parasti, nepastāvot iespējai iesniegt tiešu prasību, tiek piemērota prejudiciāla nolēmuma procedūra. Bet šajā lietā tas tā nav. Pat ja *District Court* būtu jālemj par Komisijas kompetenci, tā tomēr nevarētu sniegt efektīvu tiesas aizsardzību, jo tai trūkst speciālo zināšanu un pieredzes, lai atbildētu uz Kopienas konstitucionālo tiesību pamatjautājumiem.

37 — "Prasītājas apgalvo, ka ASV tiesai nepiemīt jurisdikcija, lai lemtu par šajā prāvā izvirzīto Komisijas kompetences jautājumu."

38 — 2002. gada 25. jūlija spriedums lietā C-50/00 P *Unión de Pequenos Agricultores*/Padome (*Recueil* I-6677. lpp., 39. punkts).

39 — 1998. gada 2. aprīļa spriedums lietā C-321/95 P *Greenpeace*/Komisija (*Recueil*, I-1651. lpp.) un iepriekš minētais spriedums lietā *Unión de Pequeños Agricultores*, 40. punkts.

70. Komisija apgalvo, ka efektīvas tiesas aizsardzības princips neattiecas uz tādiem aktiem kā Apstrīdētie lēmumi, kas neskar Kopienu tiesību garantētās tiesības vai brīvības, un tādējādi nerada tiesiskas sekas adresātiem. Runājot par Tabakas ražotāju uzņēmumu tiesībām un brīvībām saskaņā ar ASV tiesību aktiem, tie saņem visas *District Court* pieejamās garantijas. Tiesa lietā *Unión de Pequeños Agricultores* [40] konstatēja, ka prasības par to, ka persona ir skarta individuāli, interpretācija saistībā ar efektīvas tiesas aizsardzības principu neļauj atteikties no šīs prasības. Kas attiecas uz EKL 288. pantu, tad Komisija apgalvo, ka Tabakas ražotāju uzņēmumi noteikti var iesniegt prasību par zaudējumu atlīdzību. Šajā sakarā grūtības nerada pieņemamības noteikšana, bet gan fakta pierādīšana, ka, iesniedzot civilprasības, Komisija ir rīkojusies prettiesiski un ka zaudējumi tieši izriet no šīm darbībām.

71. Spānija piebilst, ka tiesības uz efektīvu tiesas aizsardzību nav tik absolūtas, ka katrai darbībai jābūt apstrīdamai vai ka jebkurš var iesniegt prasību. Tā atgādina, ka prejudiciāla jautājuma uzdošanas mehānisms ir sadarbība starp Tiesu un dalībvalstu tiesām, lai nodrošinātu Kopienu tiesību vienotu interpretāciju un piemērošanu. Tā lietošana ir neatkarīga no iespējas celt prasību atcelt tiesību aktu.

72. Uzskatu, ka šis trešais apelācijas pamats attiecas uz būtiskāko jautājumu, kas ir izvirzīts apelācijā. Piekļuve tiesai un efektīvu tiesiskās aizsardzības līdzekļu pieejamība kopā ar pamattiesību ievērošanu ir Kopienas kā tiesiskas sabiedrības stūrakmens. Saskaņā ar EKL 220. pantu būtisks Tiesas pienākuma "nodrošināt tiesiskumu šā Līguma [..] piemērošanā" aspekts ir garantēt, ka šie principi tiek ievēroti [41]. Ņemot vērā minēto, piekrītu gan Komisijas, gan Spānijas argumentiem.

73. Attiecībā uz Tabakas ražotāju uzņēmumu apgalvojumu, ka Tiesa savā judikatūrā, uzsverot pilnīgas tiesību aizsardzības līdzekļu sistēmas pastāvēšanu, neatsaucas uz EKL 288. pantu, es uzskatu, ka ir svarīgi atzīmēt, ka šajos spriedumos Tiesa pārsvarā — ja ne vienīgi tikai — atsaucās uz pilnīgu un likumīgu to Kopienas tiesību aktu, kuriem piemīt saistošas tiesiskas sekas, pārbaudi. Tas

40 — Iepriekš minēts 38. zemsvītras piezīmē, 44. punkts.

41 — Skat., piemēram, 1990. gada 13. jūlija rīkojumu lietā 2/88 Imm *Zwartveld* (*Recueil*, 3365. lpp.), kurā šis pilnvaras ir lietotas ļoti plaši. Par Tiesas pilnvaru veikt pārbaudi apjomu un veidu skat., piemēram, 2000. gada 5. oktobra spriedumu lietā C-376/98 Vācija/Parlaments un Padome [Tabakas produktu reklāma] (*Recueil*, I-8419. lpp., 84. punkts). Skat. arī 1992. gada 10. aprīļa atzinumu lietā C-1/92 (*Recueil*, I-2821. lpp.) par EEZ līguma projektu.

skaidri izriet, sākot no sprieduma lietā *Les Verts* [42], līdz pat nesenajam spriedumam lietā *Gaston Schul* [43].

74. Prasība par zaudējumu atlīdzību neietilpst šajā tiesas kontroles sistēmā. Drīzāk tā ir "patstāvīga prasība ar noteiktu mērķi tiesību aizsardzības līdzekļu sistēmā, kas ir izmantojama apstākļos, kas atbilst tās īpašajam mērķim. Prasības atcelt tiesību aktu [..] mērķis ir atzīt tiesiski saistošu pasākumu par prettiesisku [..], bet atbildības prasība ir vērsta uz zaudējumu, kas radušies no pasākuma vai prettiesiskas darbības, ko ir veikušas Kopienas iestādes, atlīdzību" [44]. [Neoficiāls tulkojums]

75. Tādējādi pilnīga tiesību aizsardzības līdzekļu sistēma vai aizsardzība tiesā pastāv, ja personas tiesisko stāvokli ietekmē pasākums, kam piemīt saistošas tiesiskas sekas. Cits tiesību aizsardzības papildu līdzeklis pastāv tad, ja personai ir radušies zaudējumi prettiesisku darbību rezultātā. Noteiktos apstākļos pastāv abas iespējas, bet tās nepastāv visos gadījumos.

76. Izskatāmajā Apstrīdētajā sprieduma punktā Pirmās instances tiesa skaidri atsaucās uz "pilnīgu sistēmu" plašākā nozīmē, kas ietver gan likumības pārbaudi, gan atbildības noteikšanu par [radītajiem] zaudējumiem. Tā jau ir konstatējusi, ka nav jāpārbauda likumība, jo nav saistošu tiesisku seku. Tomēr tā norādīja, ka Tabakas ražotāju uzņēmumiem nav liegta pieeja Kopienu tiesību aizsardzības līdzeklim, ja tie varētu pierādīt, ka Komisijas prettiesisku darbību rezultātā tiem ir radušies zaudējumi. Uzskatu, ka šī argumentācija nav apstrīdama, ja vien nav atspēkots pieņēmums, ka nepastāv saistošas tiesiskas sekas. Es neuzskatu, ka Tabakas ražotāju uzņēmumi to ir atspēkojuši divos pirmajos apelācijas pamatos.

77. Protams, ka nav zināms prasības par zaudējumu atlīdzību faktiskais iznākums. Pašlaik Tiesā šāda prasība nav iesniegta, un nevar zināt, vai tad, ja tā tiktu iesniegta, tā būtu pieņemama vai pamatota. Ir skaidrs, ka, ja Tabakas ražotāju uzņēmumi nevar pierādīt, ka Kopienas iestādes ir veikušas prettiesisku darbību [45], ka minētie zaudējumi ir radušies un ka starp šo darbību un zaudēju-

42 — Iepriekš minēts 18. zemsvītras piezīmē, 23. punkts.

43 — 2005. gada 6. decembra spriedums lietā C-461/03 *Gaston Schul Douane-expediteur* (Krājums, I-10513. lpp., 22. punkts).

44 — Skat. pēdējo 2004. gada 23. marta spriedumu lietā C-234/02 P Eiropas ombudsmens/*Lamberts* (*Recueil*, I-2803. lpp., 59. punkts) un tajā minēto judikatūru. Iepriekš minētais un turpmākie punkti apstiprina arī pastāvīgo judikatūru, ka prasības par zaudējumu atlīdzību pieņemamība nav saistīta ar prasības tiesību akta, pret ko iebilst kā pret prettiesisku darbību, pieņemamību. Prasības par zaudējumu atlīdzību panākumi ir atkarīgi no pasākuma vai prettiesiskas darbības, kas prasītājam ir radījuši negatīvas faktiskas sekas, bet prasība atcelt tiesību aktu ir atkarīga no tā, vai tai ir tiesiskas sekas.

45 — Vai formulējums 1971. gada 2. decembra spriedumā lietā 5/71 *Schöppenstedt* — "pietiekami būtisks augstākstāvošas personas aizsardzības tiesību normas pārkāpums" (*Recueil*, 975. lpp., 11. punkts).

miem pastāv cēloņsakarība, tad prasība nebūtu sekmīga. Tas, ka, pastāvot šādiem apstākļiem, tie nevarētu saņemt zaudējumu atlīdzību, nenozīmē, ka tiem ir liegta piekļuve efektīvai tiesas aizsardzībai.

78. Protams, ka var iedomāties līdzīgus apstākļus, kuros prasība par zaudējumu atlīdzību visticamāk būtu sekmīga. Piemēram, pieņemot, ka Komisija, nepastāvot nekādam pamatojumam, būtu nolēmusi uzsākt agresīvu tiesas prāvu pret vienu vai vairākiem mazajiem lauksaimniecības produktu ražotājiem kādā no Āfrikas, Karību jūras un Klusā okeāna grupas valstīm, kas tiem nozīmētu ekonomiska kraha draudus vēl pirms tiesas prāvas beigām. Šajā gadījumā būtu salīdzinoši viegli pierādāms ne tikai prasības par zaudējumu atlīdzību likumīgums, bet arī būtu izpildīti nosacījumi pagaidu pasākumu noteikšanai [46] un, iespējams, ka tie pat varētu apturēt lēmuma celt prasību izpildi [47].

79. Visbeidzot, es uzskatu par nepamatotu arī Tabakas ražotāju uzņēmumu mutvārdu procesa laikā izteikto apgalvojumu, ka piecu gadu termiņš, kura laikā var tikt iesniegta prasība par zaudējumu atlīdzību [48], varētu būt nepietiekams. Šis termiņš attiecas uz visiem gadījumiem, un tas sākas, kad ir izpildīti visi trīs prasības celšanas nosacījumi [49].

80. Es uzskatu, ka Tabakas ražotāju uzņēmumi nav pierādījuši savu tiesību uz efektīvu tiesas aizsardzību pārkāpumu.

Ceturtais pamats — judikatūras par acīmredzami nelikumīgu pasākumu apstrīdēšanu kļūdaina piemērošana un interpretācija

81. Šis pamats būtībā attiecas uz Apstrīdētā sprieduma 87. un 88. punktu, kas ir iepriekš apkopoti šo secinājumu 17. un 18. punktā. Tabakas ražotāju uzņēmumi apgalvo, ka Kopienu tiesības nepiešķir Komisijai pilnvaras uzsākt tiesvedību ārpus Kopienu tiesību sistēmas un veikt izpildes pasākumus, lai piedzītu muitas nodokļus un PVN. Tādēļ Apstrīdētie lēmumi ir acīmredzami neliku-

46 — Atbilstoši EKL 243. pantam un Pirmās Instances tiesas reglamenta 104. panta 1. punkta otrajai daļai.

47 — Iespēja izdot rīkojumu par apturēšanu saistībā ar prasību par zaudējumu atlīdzību nekad nav tikusi skaidri apstiprināta, tomēr pastāv; skat. 1990. gada 23. maija rīkojumu lietā C-51/90 R *Comos-Tank* u.c./Komisija (*Recueil*, I-2167. lpp., 33. punkts) un 1995. gada 12. decembra rīkojumu lietā T-203/95 R *Connolly*/Komisija (*Recueil*, II-2919. lpp., 23. punkts).

48 — Tiesas Statūtu 46. punkts.

49 — Skat., piemēram, 1982. gada 27. janvāra spriedumu apvienotajās lietās 256/80, 257/80, 265/80, 267/80 un 5/81 *Birra Wührer*/Padome un Komisija (*Recueil*, 85. lpp., 9. un 10. punkts).

mīgi un atbilstoši spriedumam lietā *IBM*/Komisija [50] par sagatavojošu aktu tiesas kontroli īpašos apstākļos, ja šie pasākumi "ir acīmredzami nelikumīgi", prasības ir jāatzīst par pieņemamām. Kad lietā *FNAB* [51] Kopienu Tiesa minēja "Līgumā skaidri noteiktos pieņemamības kritērijus", tā atsaucās uz nosacījumu, ka persona ir skarta tieši un individuāli, nevis uz īpašiem apstākļiem, kas minēti lietā *IBM*.

82. Komisija un Somija uzskata apelācijas pamatu par nepieņemamu, jo tajā ir vienīgi atkārtoti pirmajā instancē izteiktie apgalvojumi. Tomēr es atkal uzskatu, ka tas skaidri atbilst kritērijiem, kas noteikti spriedumos lietās *Bergaderm* un *Eurocoton* [52], un tādēļ ir pieņemams.

83. Komisija norāda, ka privileģētie prasītāji, kuru īpašās tiesības varēja ietekmēt jebkuru Komisijas pilnvaru izmantošana, atbalstīja Komisijas tiesības pieņemt Apstrīdētos lēmumus. Būtībā (atbilstoši EKL 282. pantā noteiktajam principam) Komisijai pieder monopoltiesības pārstāvēt Kopienu tiesās. Tā kā līdz ar to tā vismaz *prima facie* ir kompetenta, var secināt, ka Apstrīdētie lēmumi nav "acīmredzami prettiesiski". Spānija papildus apgalvo, ka spriedumam lietā *IBM*/Komisija nav Tabakas ražotāju uzņēmumu apgalvotās nozīmes. Drīzāk gan minētajā lietā palika neatbildēts jautājums, vai šādi pasākumi īpašos apstākļos var tikt pārbaudīti.

84. Vispirms piekrītu Spānijai par sprieduma lietā *IBM* interpretāciju. Tā 23. punkts nosaka: "Šajā lietā nav jālemj, vai īpašos apstākļos, proti, ja pasākumi ir acīmredzami prettiesiski, tiesību aizsardzības nodrošināšana agrīnā procesa stadijā, kā to vēlas panākt *IBM*, var tikt atzīta par saderīgu ar Līgumā noteikto prasību sistēmu, jo prasītāja šajā lietā minētie apstākļi nekādā gadījumā nepamato prasības pieņemamību." [Neoficiāls tulkojums] Spriedumā apvienotajās lietās *Cimenteries CBR*, kas ir vēl viens spriedums, uz kuru atsaucas Tabakas ražotāju uzņēmumi savu uzskatu atbalstam, līdzīgi ir vienīgi konstatēts, ka "jebkurā gadījumā [..] šajā lietā nepastāv īpaši apstākļi". [Neoficiāls tulkojums] Tātad abos lēmumos šis jautājums ir nepārprotami atstāts neizskatīts [53]. Pirmās instances tiesa nevar būt pieļāvusi tiesību kļūdu, neievērojot nepastāvošu pastāvīgo judikatūru.

50 — Iepriekš minēts 7. zemsvītras piezīmē, 23. punkts; skat. arī iepriekš 12. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu apvienotajās lietās *Cimenteries CBR*.

51 — Iepriekš minēts 11. zemsvītras piezīmē, 40. punkts.

52 — Skat. iepriekš 48. punktu un 29. zemsvītras piezīmi.

53 — Lai gan Tabakas ražotāju uzņēmumi atsaucas arī uz spriedumiem lietās Komisija/Padome un Francija/Komisija (skat. 13. zemsvītras piezīmi), tomēr iepriekš minētās lietas acīmredzami attiecas uz pasākumiem, kas neradīja tiesiskas sekas.

85. Katrā ziņā pasākuma "acīmredzama prettiesiskuma" noteikšanai ir ļoti augstas prasības. Tās nevar uzskatīt par izpildītām, ja apsūdzība prettiesiskumā ir balstīta uz Komisijas nekompetenci veikt attiecīgos pasākumus un ja citas iestādes un/vai dalībvalstis, kas ir patiesībā kompetentas, Komisijas kompetenci ne tikai neapstrīd, bet pat apstiprina.

86. Arī Tabakas ražotāju uzņēmumu izvirzītie alternatīvie argumenti attiecībā uz šo apelācijas pamatu ir nepamatoti. Pirmkārt, tie apgalvo, ka tiktāl, ciktāl apelācijas pamats attiecas uz apelāciju pēc būtības, Pirmās instances tiesai vajadzēja jautājumu par pieņemamību izskatīt kopā ar lietu pēc būtības. Tomēr minētā judikatūra [54] neattiecas uz gadījumiem, kad bija runa par pieņemamību vai acīmredzamu prettiesiskumu. Otrkārt, tie apgalvo, ka, tā kā Pirmās instances tiesa pieņemamības jautājumu neizskatīja kopā ar lietu pēc būtības, tai pieņemamība — proti, jautājums, vai Apstrīdētajiem lēmumiem bija tiesiskas sekas, — bija jāizskata, pamatojoties uz iesniegtajiem faktiem [55], tas ir, atspēkojot pieņēmumu par Komisijas nekompetenci. Tomēr Pirmās instances tiesa tieši to arī veica sava sprieduma 87. punktā. Tā secināja, ka nekompetence nerada tiesiskas sekas.

87. Tādēļ uzskatu, ka šis apelācijas pamats nav pamatots.

Piektais pamats — EKL 292. panta pārkāpums

88. Tabakas ražotāju uzņēmumi apgalvo, ka Pirmās instances tiesas secinājums, ka jebkuru strīdu par Komisijas kompetenci var izvērtēt *District Court*, ir pretrunā EKL 292. pantam un Līgumu sistēmai. Kopienu tiesību sistēmas autonomiju apdraud ārpuskopienu sistēma, kas liek Kopienai un tās iestādēm, īstenojot to pilnvaras iekšienē, ievērot noteiktu Kopienu tiesību normu interpretāciju [56]. Tas notiktu, ja *District Court* būtu lēmusi par Komisijas kompetenci celt prasības ASV ar mērķi piedzīt muitas nodokļus un PVN.

54 — 1988. gada 22. septembra spriedums apvienotajās lietās 358/85 un 51/86 Francija/Parlaments (*Recueil*, 4821. lpp.), iepriekš 35. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā C-366/88 Francija/Komisija, iepriekš 13. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā C-303/90 Francija/Komisija un 1993. gada 16. jūnija spriedums lietā C-325/91 Francija/Komisija (*Recueil*, I-3283. lpp.).

55 — 1986. gada 28. janvāra spriedums lietā 169/84 *Cofaz* (*Recueil*, 391. lpp., 20. punkts).

56 — 1991. gada 14. decembra atzinums 1/91 (*Recueil*, I-6079. lpp., 41.–46. punkts) un 2002. gada 18. aprīļa atzinums 1/00 (*Recueil*, I-3493. lpp., 45. punkts).

89. Pirmkārt, piekrītu Komisijai, ka EKL 292. panta formulējums — "risinot domstarpības, kas saistītas ar šā Līguma interpretāciju vai piemērošanu, dalībvalstis apņemas izmantot tikai tādas domstarpību izšķiršanas metodes, kādas paredz šis Līgums", — skaidri norāda, ka šī tiesību norma ietver dalībvalstu saistības, nevis mehānismu, kas nosaka iestāžu darbības apjomu.

90. Otrkārt, tiesas, kurā Kopienas iestāde cēlusi prasību, lēmums par kompetenci [57] nav salīdzināms ar Kopienas parakstītu starptautisku nolīgumu, kas ir saistošs iestādēm, pildot pienākumus iekšienē, vai ievieš Kopienu tiesību sistēmā apjomīgu noteikumu kopumu, kā tie, uz kuriem attiecas abi minētie atzinumi. *District Court* lēmums par kompetenci būtu saistošs tikai konkrētās tiesvedības ietvaros. Tā pati tiesa to varētu apšaubīt citā tiesvedībā, kas ierosināta, pamatojoties uz citu Komisijas lēmumu, un *a fortiori* citās tiesās un jurisdikcijās.

91. Turpinājumā piekrītu Komisijai, ka *District Court* kā tiesa, kuras jurisdikcijā atrodas vairākums no Tabakas ražotāju uzņēmumiem un kurā ir notikušas apstrīdētās darbības, ir vispiemērotākā, lai efektīvi izpildītu prasīto spriedumu; es piekrītu Vācijai, ka tas, kā Tabakas ražotāju uzņēmumi interpretē EKL 292. pantu, rada apdraudējumu, ka jebkurš atbildētājs, vienīgi izvirzot šo iebildumu, var apturēt tiesvedības, kas ir likumīgi uzsāktas tiesās ārpus Kopienas.

92. Turklāt tāpat kā Vācija es nesaskatu, kā EKL 292. panta pārkāpums, pat ja tas tiktu pierādīts, pats par sevi var radīt saistošas tiesiskas sekas, kas Apstrīdētos lēmumus padarītu par pārsūdzamiem.

Secinājumi par apelācijas pamatiem

93. Pēc Tabakas ražotāju uzņēmumu piecu apelācijas pamatu pārbaudes es secinu, ka tie nav pierādījuši tiesību kļūdas Pirmās instances tiesas spriedumā un ka tādēļ apelācija ir noraidāma.

57 — Kā norāda Vācija, tas paredz, ka *Act of State* doktrīna *nav* piemērojama, bet otrajā apelācijas pamatā ir pieņemts, ka tā *ir* piemērojama.

Padomes iestāšanās lietā

Jautājums

94. Padome izvirza papildu jautājumu. Tas attiecas uz privileģētajiem un neprivileģētajiem prasītājiem saistībā ar saistošo tiesisko seku kritēriju EKL 230. panta izpratnē. Padome būtībā apgalvo, ka Pirmās instances tiesa pamatoti ir atzinusi prasību par nepieņemamu, jo Apstrīdētie lēmumi neradīja saistošas tiesiskas sekas Tabakas ražotāju uzņēmumiem. Tomēr tā apgalvo, ka privileģēto prasītāju, kas nosaukti EKL 230. panta otrajā daļā, stāvoklis ir jānošķir no tādu neprivileģēto prasītāju stāvokļa, kā Tabakas ražotāju uzņēmumi. Padome uzskata, ka privileģētajiem prasītājiem nevar liegt apstrīdēt tāda pat veida lēmumus nepieņemamības dēļ (vienlaicīgi Padome piebilst, ka šajā gadījumā tai nebija pamata apstrīdēt).

95. Komisija un Parlaments piekrīt Padomes uzskatiem. Arī Tabakas ražotāju uzņēmumi tai daļēji piekrīt. Tomēr no Padomes pieteikuma tie atvasina turpmāku apgalvojumu, ka, ja Apstrīdētos lēmumus var apstrīdēt privileģētie prasītāji, tad tie rada saistošas tiesiskas sekas EKL 230. panta izpratnē. Tā kā šeit nevar būt šaubu par to, ka šie lēmumi skar Tabakas ražotāju uzņēmumus tieši un individuāli, tad prasības ir jāatzīst par pieņemamām.

Vērtējums

96. Šis Padomes apgalvojums atklāti atbalsta Komisijas lūgumu apelāciju noraidīt kā daļēji nepieņemamu un daļēji nepamatotu. Tomēr tas neatspēko nevienu no argumentiem, kas tika izvirzīti apelācijā. Tādēļ šajā apelācijas tiesvedībā tam nav nozīmes.

97. Atbilstošāk būtu iesniegt atsevišķu apelāciju atbilstoši Kopienu Tiesas Statūtu 56. punkta trešajam punktam tādā apjomā, kādā apgalvojumi ir pretrunā Pirmās instances tiesas pamatojumam par saistošām tiesiskām sekām EKL 230. panta izpratnē. Tomēr neuzskatu, ka attiecīgais pamatojums neatbilst Padomes uzskatiem.

98. Patiesībai atbilst tas, ka Apstrīdētā sprieduma 85.–91. punkts attiecas uz saistošām sekām tikai vispārīgi. No tā var secināt, ka Pirmās instances tiesa ir piemērojusi vispā-

rīgu kritēriju un ka lietas dalībnieki nevarētu to apstrīdēt, ja šis kritērijs nav izpildīts. Tomēr ir skaidrs, ka Pirmās instances tiesa pārbaudē ir balstījusies uz kritēriju, kas 77. punktā ir nosaukts par vispārīgu principu, ka ir jāpastāv attiecīgajiem prasītājiem saistošām tiesiskajām sekām un ka Pirmās instances tiesa secināja, ka nepastāvēja šādas Tabakas ražotāju uzņēmumiem saistošas tiesiskas sekas. Tādējādi Padomes apgalvojums, ka privileģēto prasītāju tiesību iesniegt prasību novērtējumam jābūt citādam, neatbilst Pirmās instances tiesas pieejai.

Pēdējās daļas teksts, kas attiecas uz fizisku vai juridisku personu, kas ir tieši un individuāli skartas, tiesībām ierosināt lietu, ir palicis negrozīts.

99. No tā izriet, ka apgalvojums tiešām neattiecas uz apelācijas sūdzību, un tādēļ Tiesai tas nav jāpabauda. Tomēr es veltīšu šim jautājumam nedaudz laika, jo tas var palīdzēt izskaidrot citus apelācijas aspektus.

101. Šajā kontekstā Tiesa attīstīja savu judikatūru par saistošu tiesisku seku kritēriju (un faktiski arī par tiešu un individuālu iedarbību).

100. EKL 230. panta pirmo trīs daļu [58] priekštece ir EEK līguma 173. panta pirmā daļa, kas līdz tās grozījumiem, kas veikti ar 1992. gada Māstrihtas līgumu, bija šāda:

102. Pirmajās lietās, kurās šis jautājums ir izvirzīts, Tiesa vispārīgi atsaucās uz pasākumiem, kuriem piemīt saistošs spēks vai kuru nolūks ir radīt tiesiskas sekas [59]. Tad sprie-

"Tiesa izskata jautājumus par to, cik likumīgi ir Eiropas Padomes un Komisijas pieņemtie tiesību akti, izņemot ieteikumus un atzinumus. Šajā nolūkā Tiesas jurisdikcijā ir kādas dalībvalsts, Padomes vai Komisijas ierosinātas lietas par kompetences trūkumu, būtiskiem procedūras noteikumu pārkāpumiem, šā Līguma vai jebkuru ar tā piemērošanu saistītu tiesību normu pārkāpumiem, kā arī lietas par pilnvaru nepareizu izmantošanu."

58 — Skat. iepriekš 5. punktu.

59 — 1966. gada 1. marta spriedums lietā 48/65 *Lütticke*/Komisija (*Recueil*, 27. lpp.), 1971. gada 31. marta spriedums lietā 22/70 Komisija/Padome (*Recueil*, 263. lpp., 42. punkts) un 1980. gada 27. marta spriedums lietā 133/79 *Sucrimex*/Komisija (*Recueil*, 1299. lpp., 17. punkts).

dumā lietā *IBM*[60] tā apgalvoja (šaurākā izpratnē, bet ne pretrunā iepriekšējiem apgalvojumiem): "Atbilstoši Tiesas pastāvīgajai judikatūrai jebkurš pasākums, kas rada saistošas tiesiskas sekas, kas skar prasītāja intereses, radot būtiskas izmaiņas tā tiesiskajā statusā, ir apstrīdamas darbības vai lēmumi." [Neoficiāls tulkojums] Prasītājam šis tiesisko seku kritērijs tika pastāvīgi piemērots nesen spriedumā lietā *Commision/Greencore*[61], kurā tas tika piemērots kopīgi ar daudz vispārīgāku formulējumu. To pastāvīgi piemēroja arī Pirmās instances tiesa, sākot ar spriedumu apvienotajās lietās *Marcopoulos*/Kopienu Tiesa[62], līdz spriedumam lietā *Infront*/Komisija[63].

103. Tādējādi var uzskatīt, ka atbilstoši EKL 230. pantam pieņemamība vispirms ir jāpārbauda atkarībā no saistošo tiesisko seku esamības — gan vispārējas, gan attiecībā uz konkrēto prasītāju. Nepastāvot nevienai no šīm sekām, nav jāturpina pārbaudīt individuālo seku esamību.

104. Turklāt šis pārbaudes kritērijs ir derīgs neatkarīgi no tā, vai prasītājs ir "privileģēts" vai nē, EKL 230. panta izpratnē, kā to var redzēt divās pēdējās lietās, kurās dalībvalsts Nīderlande lūdza atcelt Komisijas pasākumu un prasība tika noraidīta kā nepieņemama, tikai pamatojoties uz apsvērumu, ka nepastāvēja tiesiskas sekas *attiecībā uz prasītāju*[64].

105. Raugoties no šāda viedokļa, EKL 230. panta ceturtajā daļā minētais tiešas un individuālas iedarbības kritērijs ir pastāvīgs, loģiski secīgs pārbaudes kritērijs, kas piemērojams vienīgi attiecībā uz neprivileģētajiem prasītājiem. Tādējādi vispārīgas iedarbības regula šādiem prasītājiem var gan radīt saistošas tiesiskas sekas, bet atbilstoši judikatūrai tie nav tieši un individuāli skarti. Šī situācija ir salīdzināma ar — arī patstāvīgu — "prerogatīvu aizsardzības" kritērija pārbaudi, kas attiecas uz "semi-privilēģētiem" prasītājiem atbilstoši EKL 230. panta trešajai daļai. Neviens no šiem patstāvīgajiem un secīgajiem pārbaudes kritērijiem nav piemērojams otrajā daļā noteiktajiem "pilnībā privileģētajiem" prasītājiem.

60 — Iepriekš minēts 7. zemsvītras piezīmē, 9. punkts.

61 — 2004. gada 9. decembra spriedums lietā C-123/03 P (Krājums, I-11647. lpp., 44. punkts).

62 — 1990. gada 22. jūnija spriedums apvienotajās lietās T-32/89 un T-39/89 (*Recueil*, II-281. lpp., 21. punkts).

63 — Lieta T-33/01 (Krājums, II-5897. lpp., 89. punkts).

64 — 1999. gada 5. oktobra spriedums lietā C-308/95 Nīderlande/Komisija (*Recueil*, I-6513. lpp., it īpaši 26. un 29. punkts) un 2004. gada 28. janvāra rīkojums lietā C-164/02 Nīderlande/Komisija (*Recueil*, I-1177. lpp., it īpaši 18. un 22. punkts).

106. Tātad, ja Padome vai kāds no citiem prasītājiem, kas ir uzskaitīti EKL 230. panta 2. daļā, vēlētos apstrīdēt tādu Komisijas lēmumu kā izskatāmie, tam būtu jāpierāda tādu uz to attiecināmu saistošu tiesisku seku esamība, kas ietekmē tā intereses, radot būtiskas izmaiņas tiesiskajā statusā.

Tiesāšanās izdevumi

107. Turklāt ģenerāladvokāts Džeikobss [*Jacobs*] nesen apšaubīja Tiesas pieeju abās lietās Nīderlande/Komisija, apgalvojot, ka saistošu tiesisku seku pastāvēšanas prasītājam prasībai ir nozīme tikai attiecībā uz individuāliem, neprivileģētiem prasītājiem [65]. Viņš uzskata, ka dalībvalstij nav jāpierāda īpaša tiesiska interese par lietas, kas ierosināta atbilstoši EKL 230. pantam, iznākumu.

108. Tā kā šis jautājums nebija būtisks šajā lietā (un Tiesa spriedumā pārsvarā atsaucās uz tiesiskajām sekām, neprecizējot, vai tām ir jāattiecas uz dalībvalsti) un tas neietekmē šīs apelācijas iznākumu, šī jautājuma izlemšanu ieteicams atstāt Tiesas ziņā, lai to atrisinātu kādā vēlākā lietā, kurā šie jautājumi būtu patiešām būtiski.

109. Atbilstoši Reglamenta 69. panta 2. punktam lietas dalībniekam, kam spriedums ir nelabvēlīgs, piespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, ja to ir prasījis lietas dalībnieks, kuram spriedums ir labvēlīgs. Atbilstoši 69. panta 4. punktam dalībvalstis un iestādes, kas iestājušās lietā, sedz savus tiesāšanās izdevumus pašas.

110. Es uzskatu, ka apelācijas sūdzība šajā lietā ir jānoraida. Komisija ir lūgusi atlīdzināt tās tiesāšanās izdevumus. Lietā iestājās Parlaments, Padome un astoņas dalībvalstis.

111. Tātad Tabakas ražotāju uzņēmumiem ir jāsedz savi un jāatlīdzina Komisijas tiesāšanās izdevumi. Personas, kas iestājušās lietā, sedz savus izdevumus pašas.

65 — Secinājumi lietā C-301/03 Itālija/Komisija (2005. gada 1. decembra spriedums, Krājums, I-10217. lpp., 52. un 53. punkts) un šo secinājumu 15. zemsvītras piezīme.

Secinājumi

112. Es uzskatu, ka Tiesai ir:

— jānoraida apelācijas sūdzība;

— jāpiespriež prasītājām segt savus un atlīdzināt Komisijas tiesāšanās izdevumus;

— jāpiespriež personām, kas iestājušās lietā, segt savus tiesāšanās izdevumus pašām.